

Namnsättning inom Ulriksdals slottspark

Sammanfattning

Vägnätet inom Ulriksdals slottspark saknar delvis namn. Stadsbyggnadsförvaltningen har lämnat förslag till namn på sex vägar inom området.

Beslut

Stadsbyggnadsnämnden fastställer namnen Fasangårdsvägen, Orangerivägen, Svalkanstigen, Vårdshusstigen, Skogsborgsstigen och Lovisebergsstigen.

Ingrid Gyllfors
Stadsbyggnadschef

Eva Darolf Linnros
Stadsarkitekt

Bakgrund

Inom Ulriksdals slottspark finns ett glest nät av vägar som leder till de byggnader av varierande ålder som finns utspridda i området. Flertalet byggnader har i dag adresser där endast byggnadernas namn ingår, vilket gör det svårt att hitta. Från företagare inom parken har framförts önskemål om gatuadresser för att underlätta orienteringen i området och förenkla för transportfordon och besökare att hitta rätt.

Områdets historia

Ulriksdals slott

Fältherren och riksmarsken greve Jacob De la Gardie bytte 1638 till sig de två byarna Övre och Nedre Järva av kronan, och av två av dess gårdar bildade han säteriet "Jakobsdal". I ett naturskönt läge intill Edsvikens strand lät De la Gardie uppföra ett slott i tyskholändsk renässans med utsirade gavlar och högt sadeltak. Huvudbyggnaden stod färdig 1644 och de två borggårdsflyglarna 1645.

Efter Jakob De la Gardies död 1652 ärvdes egendomen av sonen Magnus Gabriel De la Gardie. Han lät bl.a. utvidga trädgården till en storslagen barockpark. Drottning Kristina var en ofta sedd gäst hos De la Gardie, och från Jakobsdal utgick hennes krönings-tåg 1650. 1669 förvärvades Jakobsdal av änkedrottning Hedvig Eleonora.

Ulriksdals slott från bryggan vid Snörin

Sitt nuvarande namn fick slottet 1684, då änkedrottningen skänkte det i faddegåva till sin nyfödde sonson prins Ulrik, Karl XII:s bror. Prins Ulrik dog redan följande år och slottet återgick till Hedvig Eleonora. Efter hennes död 1715 övertog kronan Ulriksdal.

Byggnader i slottsparken

Beskrivningar av byggnader i Ulriksdals slottspark finns på www.solna.se/byggnader-i-nationalstadsparken.

I parkområdet söder och sydväst om slottet ligger ett tjugotal boställen inbäddade bland högvuxna träd. De äldsta ingår i den egentliga slottsbebyggelsen som bostäder åt slottets betjäning, exempelvis slottsfogdebostaden, vaktkarlarnas boställen och Bernstorp. Hit hör också krogarna Snörin och Ottilielund.

Det var dock under perioden 1860-80, alltså under eller strax efter Karl XV:s period på Ulriksdal, som merparten av denna bebyggelse tillkom. Husen uppfördes som sommarböjen på "ofri grund" av förmögna borgare och av hovet närstående personer. Exempel på denna kategori är Skogsborg, Svalkan, Våntorp och också värdshuset. Denna sommarbosättning ur ett socialt högre skikt, både i de kungsgårdsägda villorna och i de privatägda, var karaktäristisk för Ulriksdal. Idag är husen inrättade för permanentboende. Uthus och stallbyggnader hörde ursprungligen till varje boställe. Av dem har många under 1900-talet inretts till bostäder.

Husen har den tidstypiska panelarkitektur eller snickarglädjestil, som man också återfinner i skärgårdarnas "grosshandlarvillor", med rika fasadpaneler, takhuvar och tom, glasverandor med mångfärgade fönster, lätta plåttak med breda taksprång och konstfullt utsågade fönster- och dörrfoder.

Fasanbyggnaden uppfördes sannolikt ca 1730 av Fredrik I, som använde Ulriksdal som jaktlott. Här gjordes landets första kända försök att föda upp fasaner. Det inrymdes vid 1800-talets början personalbostäder.

Byggnaden är en envånings slåtputsad stenbyggnad med två utskjutande flygelpartier och ett brutet tak, som är valmat på flyglarna. Den används som bostad.

Fasanbyggnaden till vänster. Till höger tvättstugan från 1911, ritad av Sigge Cronstedt.

Orangeriet byggdes 1693-1708. På platsen fanns ett orangeri från Magnus Gabriel De la Gardies tid, uppfört för odling av exklusiva frukter. Bara delar av murverket i sidopaviljongerna införlivades med det nya orangeriet. Arkitekt var Nicodemus Tessin d y och byggherre Hedvig Eleonora. En stor ombyggnad genomfördes på 1860-talet. Då revs flyglarna och en hel rumsfil tillbyggdes på norrsidan.

Orangeriet med ett av Carl Milles Två vildsvin från 1929 i förgrunden.

Byggnaden restaurerades 1987-90. Bland annat återuppbyggdes de två yttersta flyglarna i enlighet med ursprungligt utseende. Orangeriet är sedan 1988 museum. Delar av Nationalmuseums äldre skulptursamlingar visas där bland exotiska växter.

Svalkan uppfördes som sommarställe 1877 av skrivläraren Fredrik Funk, som bl.a. undervisade prinsarna Oskar och Carl i skönskrift. Från 1936 var det Evangeliska Fosterlandsstiftelsens sommarhem. Det äldsta bostadshuset brann ner 1953, och ersattes två år senare av den nuvarande föreningsgården. Svalkan är numera ett sommarcafé som drivs i Betlehemskyrkans regi.

Svalkan

Vårdshuset byggdes 1867 av vårdshusidkare Anders Carlsson. Vid den tiden fanns bara ett provisoriskt vårdshus på kungsgården sedan Ottilielund slagit igen 1856. Efter som hovet efter 1858 kom att vistas mycket på Ulriksdal var behovet av ett finare vårdshus uttalat. Slottsförvaltningen stod för byggkostnaden, och Anders Carlsson förband sig att tillhandahålla vällagad mat och att upplåta lokal till diverse allmänna förrättningar som mantalsskrivning och taxeringskommitté. Byggnaden är två våningar hög och prydd med vackra lövsågade fönsteromfattningar, krysslagt våningsband och akroterier längs vindskivor och taklist.

Ulriksdals vårdshus

Villa Skogsborg uppfördes 1877 som sommarbostad. Utformningen är påverkad av amerikansk Stick Style-arkitektur samt olika nystilar och en del fornnordism. Arkitekten var Magnus Isaeus. Verandan har senare glasats in.

Byggnaden är en trävilla med varierad panelarkitektur. Den har rika lövsågerier på framsidans veranda och balkong.

Villa Skogsborg

Loviseberg uppfördes som sommarbostad, troligen på 1860-talet. Det är en originell och påkostad trävilla med en långt driven panelarkitektur och mångformig planlösning. Den har bl.a. konstrikt utformade sniderier och för byggnadstiden vanliga, men sällan bevarade, akroterier av trä på vindskivor och taklistor. Verandan mot sjösidan har enastående lövsågerier. Stilen är klart inspirerad av amerikansk Stick Style-arkitektur.

Loviseberg, huvudbyggnaden

Befintliga namn

Järvavägen löper parallellt med Uppsalavägen från Järva krog norrut till kommungränsen mot Sollentuna.

Ulriksdalsvägen sträcker sig från Sköndal vid Bergshamravägen norrut till Confidencen.

Slottsallén går i nordlig riktning från Kungshamravägen vid Berglunda upp till Ulriksdals slott.

Kungshamravägen leder från Bergshamravägen vid studenthemmet Kungshamra åt nordväst fram till Ulriksdalsvägen.

Slottsträdgårdsvägen utgår från korsningen där Sörentorpsvägen möter Järvavägen och löper åt nordost utmed Ulriksdals begravningsplats fram till och genom Slottsträdgården Ulriksdal.

Fasanvägen, Vårdshusvägen, Skogsborgsvägen och Lovisebergsvägen förekommer som namn i Stockholmstrakten och andra delar av Sverige. Därför föreslås varianter på dessa namn. Efterleden -stigen används i analogi med gatunamnen i norra Bergshamra som alla med något undantag har denna konstruktion.

Slottsallén från norr.

Förslag

Temat för namnsättningen är byggnader inom slottsparken.

Fasangårdsvägen sträcker sig från korsningen med Järvavägen i väster, förbi Fasanbyggnaden och fram till Slottsallén vid Stallgården.

Orangerivägen är den korta förbindelsen mellan Ulriksdals slottsträdgårdsväg och Slottsallén strax norr om Orangeriet.

Svalkanstigen startar vid Slottsallén, passerar slottskapellet och fortsätter österut längs Edsviken fram till Svalkan.

Värdshusstigen löper från Slottsallén åt nordost förbi Ulriksdals värdshus till Snörin.

Skogsborgsstigen leder från Skogshyddan vid den föreslagna Värdshusvägen upp till villa Skogsborg med flera.

Lovisebergsstigen går från Värdshusstigen vid Skuggan upp till Loviseberg och Gröndal.

Anmärkning: Eftersom vägnätet bitvis är ganska slingrigt och interfolierat av gångvägar, är det viktigt att de namngivna vägarna utmärks med tydlig skyltning.

Källor

Malmlöf, Maria. Kulturmiljöer i Solna. Kulturminnesvårdsprogram för Solna kommun. Solna 1988.

Lagerås, Lars. Byggnader i nationalstadsparken. Solna 2006.